

Kateřina TARANTOVÁ, *Manželské strategie české šlechty v předbělohorském období*, České Budějovice 2009, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, diplomová práce, 119 s.

Posudek oponenta diplomové práce

Ačkoliv pod vlivem studia dějin mentalit a kulturní antropologie část českých a moravských historiků od počátku devadesátých let 20. století soustavněji upíná svoji pozornost k postižení myšlenkového světa raně novověké šlechty českých zemí, pochopení dobových hodnot chování, poznání rituálů mezi narozením a smrtí, soužití muže, ženy a dětí ve šlechtické rodině, jen málo badatelů se zabývalo způsoby hledání a vybírání vhodných manželek pro urozené mladíky v 16. a 17. století. Je proto chvályhodné, že si kolegyně Kateřina Tarantová zvolila za téma své diplomové práce tuto problematiku. Ve svém pojednání se pokusila na základě šlechtických genealogií, některých dalších pramenů osobní povahy (deníků, korespondence, pamětí) a vydané literatury zmapovat sňatkové strategie příslušníků panského stavu Království českého v letech 1500 až 1650. Ve třech obsáhlých kapitolách se postupně zabývala jednotlivými aspekty výběru budoucích nevěst urozených jedinců. Diplomantce nešlo o pouhé kvantitativní zachycení vazeb mezi jednotlivými šlechtickými rody, ale pod vlivem historické antropologie si kladla otázky ohledně majetkového zázemí, urozenosti, náboženského vyznání budoucích manželů. Prostřednictvím nich se snažila proniknout do myšlenkového svět raně novověkého šlechtice a poznat jeho hodnotový žebříček. Z provedené analýzy vysvítá, že hlavní roli při výběru vhodné partnerky hrály ekonomické důvody, míra urozenosti, šíře příbuzenských vazeb a věk. Stranou pozornosti nezůstalo ani vyznání budoucí manželky. Nedílnou součástí práce tvoří elektronická databáze úctyhodných 1317 manželství, která uzavřeli příslušníci 80 šlechtických rodů. Ta poskytuje nezbytný a pevný základ pro další výzkum manželských strategií nejurozenější vrstvy raně novověké společnosti českých zemí v raném novověku.

Připomínky k předložené práci jsou koncepčního i věcného charakteru. Již samotný název diplomové práce *Manželské strategie české šlechty v předbělohorském období* je totiž v rozporu s vytčeným cílem pojednání, jímž je pokus o zmapování manželských strategií urozených osob Království českého v letech 1500 až 1650. Období po roce 1620 rozhodně nelze považovat za předbělohorskou dobu! Právě široké časové rozpětí 150 roků v sobě skrývá další nebezpečí, s nímž se diplomantka nepříliš šťastně vyrovnala. Ve svém výkladu kladla hlavní důraz na předbělohorskou epochu. Nijak však nezohlednila rozsáhlé majetkové

a sociální změny ve šlechtické obci Království českého, ke kterým došlo ve dvacátých a třicátých letech 17. století, a některé zákonitosti platné pro období před rokem 1620 automaticky přenesla i do pobělohorské epochy (např. nechuť provdávat urozené dívky za cizí šlechtice, konfesijně smíšená manželství).

Avšak i některé další vývody Kateřiny Tarantové by si zasloužily větší pozornost. Rozhodně neobstojí konstatování, že *„nejsou k dispozici genealogie významných rodin z habsburského dvora, proto je nemožné sledovat sociální a příbuzenské vztahy, takže strategie spojené s uplatněním u dvora nelze sledovat podrobněji“* (s. 10-11). V tomto případě bych odkázal alespoň na rozsáhlé genealogické práce Franka Freytaga von Loringhoven a Andree Thieleho či knihu Katrin Kellerové o dvorních dámách habsburských císařoven první poloviny 17. století, kterou diplomantka sice uvádí v seznamu literatury, ale nijak s ní nepracuje. Jestliže si Kateřina Tarantová stěžuje na naprostý nedostatek informací týkajících se manželek jednotlivých šlechticů, jež se v naprosté většině případů omezují pouze na základní biografická data, má pravdu; genealogické vývody většinou skutečně nenabízejí žádné další informace (s. 15-16). Pokud by však pracovala se šlechtickými genealogiemi od Václava Březana, objevil by se před ní zcela jiný pohled na manželky urozených osob. V nich se rožmberský archivář neomezil pouze na jmenné zachycení konkrétních šlechticů, ale často k nim vypracoval krátké biogramy. Stejně tak by se měla vyvarovat příkrého odsouzení, že v případě mnohých příslušníků cizích šlechtických rodů (Hofmannů z Grünpüchlu, hrabat ze Schwendi, Thurnů, Trautsonů, aj.) chybí jakékoliv informace (s. 37, pozn. 157; 66, pozn. 285). To, že česká historiografie takové údaje nenabízí, neznamená, že by nebyly dostupné v jiných jazycích, zejména němčině. Jisté pochyby vzbuzuje i teze, že sňatky šlechty zemí Koruny české s osobami *„mimo Habsburskou monarchii nebyly populární, protože navázání těsnějších vazeb s novými příbuznými bylo přes velkou vzdálenost obtížné a neplynul z něj žádný užitek“* (s. 67). Diplomantka může mít v konečném důsledku pravdu. V tom případě však musí své tvrzení nějak pramenně doložit, což nečiní. Ovšem sňatky Pernštejnů či moravských Ditrichštejnů s osobami původem z Pyrenejského poloostrova zřetelně ukazují výhody, které zmiňovaným šlechtickým rodům plynuly z uzavření sňatku s jedinci z tohoto geograficky odlehleho koutu Evropy (napojení na kulturně vyspělé hispánské prostředí, bližší vztah ke španělské větvi Habsburků, jejich rakouským příbuzným a následná kariéra u císařského dvora ve Vídni).

Díličí připomínky se týkají rovněž klíčových pojmů hojně užívaných autorkou předloženého pojednání. Ačkoliv Kateřina Tarantová pracuje s termíny konfesionalizace, páni a přátelé, šlechtické kariéry, nikde nevysvětluje, co si pod těmito pojmy představuje. Další

výtka směřuje i k hojně používaným termínům aristokracie a šlechta, které jsou v podání autorky pouhými synonymy. Současně bych chtěl upozornit na některé faktografické omyly. Knížata ze Salmu rozhodně nelze považovat za rakouskou rodinu (s. 65). Tento šlechtický rod původem z Lotrinska patřil mezi říšskou šlechtu. Rovněž používání termínu Rakousko pro označení rakouských zemí v 16. a na počátku 17. století pokládám za chybné.

Drobné připomínky k práci se týkají také její jazykové a grafické stránky. I když je diplomová práce napsána velmi kultivovaným jazykem, přece jen se autorka v několika případech nevyvarovala gramatických (s. 19, 43, 46, 62, 64, 65, 67, 68, 76) a syntaktických chyb (s. 2, 46, 49, 60), případně ignorovala shodu podmětu s přísudkem (s. 49). Rovněž nejednotná volba slovesného času a osoby výkladu nepatrným způsobem kazí příznivý dojem. Dalším prohřeškem jsou nejednotné citační zásady literatury, rozkolísané psaní číslovek a nefunkční opakování slov.

Uvedené připomínky slouží především jako možné podněty pro autorku. Analytická rozprava Kateřiny Tarantové přináší množství vědeckých poznatků, které obohacují dosavadní bádání o sňatkových strategiích šlechty z českých zemí v 16. a první polovině 17. století. Předložené pojednání je výsledkem samostatného badatelského úsilí a obrovské péle. Proto diplomovou práci Kateřiny Tarantové doporučuji k obhajobě a navrhuji ji klasifikovat stupněm **velmi dobře**.

České Budějovice 18. 5. 2009

PhDr. Rostislav Smíšek, Ph.D.

